

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 34

Заснований в 1996 році

Рівне – 2006

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И :
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.
Випуск 34. — Рівне: РДГУ, 2006. — 188 с.**

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики вищої і загальноосвітньої школи, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №11 від 30.06.2006 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 5.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2006

Резюме. В данній статтє автор раскрываєт основныє педагогическє условия воспитаня дєтєй подросткового возраста в неполной сємьє. Даютя адресованныє класным руководителям, школьным психологам конкретныє рекомендації по работе с неполными сємьями относительно формирования гуманных отношений подростков с родителями.

Ключевые слова: подросток, неполная сємья, педагогическє условия, гуманные отношения

Summary. In given article the author opens the basic pedagogical conditions of education of children of teenage age in incomplete family. Concrete recommendations for work with incomplete families concerning formation of humane relations of teenagers with parents are addressed to class teachers, school psychologists.

Key words: the teenager, incomplete family, pedagogical conditions, humane relations.

Одержано редакцією 10.02.2006.

УДК: 37. 01 7. 378. 14: 37. 0817

Н.С. ТИМОЩУК

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ

Резюме. В статті розкритє актуальнє питання духовно-морального становлення молоді в умовах особистісно орієнтованого виховання. Подані різні підходи до розкриття понять „духовність”, „духовно-моральнє становлення”. Наведені приклади особистісно орієнтованих форм організації виховної роботи з молоддю.

Ключові слова: духовність, духовно-моральнє становлення, особистість, духовно-моральні цінності, особистісно орієнтованє виховання.

Постановка проблеми. Духовно-моральнє становлення молодї людини – це, беззаперечно, те пріоритетнє завдання, на розв’язання якого має бути спрямована діяльність усіх без винятку закладів освіти. Водночас воно дозволяє подолати проблему глобалізації, кризи особистості у світовій спільноті. Нехтування проблемою духовної культури призводить до прагматичної орієнтації молоді. Адже духовність завжди так чи інакше передбачає вихід за межі егоїстичних потреб та інтересів, масової адаптивної культури, ґрунтується на ідеалах добра, людяності та милосердя, що вказують на значущості кожної людини як цінного Божого творіння.

Водночас духовність – це „той рівень розвитку особистості і суспільства, який є консолідуючим началом, здатним об’єднати людей” на основі взаємної поваги і любові; „це та сила, яка покликана стимулювати національнє відродження України, забезпечити громадянський мир і злагоду в суспільстві” [3,70]. „Сучаснє людство на тлі видатних досягнєнь науки, все більше втрачаючи духовні цінності, невпинно рухається до повної моральної деградації. Тому йдеться про порятунок цивілізації і найперше духовний” [4, 143-150].

Без утвердження в суспільстві таких духовно-моральних цінностей, як совість, доброзичливість, людяність, милосердя, відповідальність, толерантність, почуття власної гідності, неможливє духовнє відродження жодної, навіть найбільш економічно розвинутої, держави.

В сучасних умовах чітко прослідковуються суперечності між можливостями і потребами духовно-морального становлення молоді. Ще Г.Вашенко вважав, що духовно-моральні цінності українського народу, серед яких служіння Богові та Батьківщині, виступають фундаментом цивілізованого суспільства і є основою духовності кожної людини. Лише духовна людина, на думку М.Бердяєва, В.Вернадського, В.Соловйова, П.Флоренського, живе творчо, реалізує свої можливості відповідно до законів Природи і Космосу, цим самим гармонізує життя на планеті.

У духовно-моральному становленні особистості сучасні психологи та педагоги домінуючим вважають її ставлення до іншої людини, що в свою чергу визначає її ставлення до всього суспільства. Воно знаходить свій прояв у доброзичливості, справедливості, гуманізмі, толерантності, ввічливості, відповідальності, щирості, милосерді у стосунках з однолітками, старшими людьми, рідними, близькими; у вмінні бачити особистісну цінність кожної людини; проявляти інтерес та повагу до її людської гідності.

Так, С.Л.Рубінштейн зазначав: „Серце людини усе зітканє з її людських стосунків з іншими людьми; те, чого вона варта, цілком визначається тим, до яких людських стосунків вона прагне, які стосунки з людьми, з іншою людиною вона здатна встановлювати” [5, 262-263].

Відомий педагог-гуманіст В.О.Сухомлинський також наголошує на ролі чутливості та чуйності у духовно-моральному становленні особистості. Для цього, на його думку, необхідно, щоб „кожний з малих років був чутливим і уважним до духовного світу іншої людини ...”, „щоб дитина, віддаючи тепло своєї душі іншим людям, знаходила у цьому особливу радість” [6, 188].

Отже, проблема духовно-морального становлення суспільства і особистості в ньому завжди хвилювала і досі хвилює філософів, психологів, просвітителів, педагогів, теологів. Вона визначила мету нашого дослідження – розкрити деякі теоретико-методологічні аспекти духовно-морального становлення молоді в умовах особистісно орієнтованого виховання.

При цьому духовність ми розглядали як внутрішню сферу самовизначення і самостановлення людини, що характеризує її морально-етичний стан у стосунках з іншими людьми, з суспільством. Духовність – це

„складний психологічний феномен самоусвідомлення особистості, внутрішнє сприймання, привласнення нею сфери культури, олюднення, вrostання в неї, розуміння як власного надбання” [7, 9-10].

З педагогічної точки зору духовність – це така особлива характеристика людини, що включає її духовно-моральні потреби та інтереси. У ній інтегруються емоційні та інтелектуальні можливості особистості, які лежать в основі її ціннісних орієнтацій та моральних установок, відображаються у її творчій діяльності та ставленні до інших людей, суспільства.

Духовно-моральне становлення молоді – це не тільки розвиток високо гуманної, вільної та відповідальної особистості, а насамперед формування у неї системи самоусвідомлених духовно-моральних цінностей. Саме ієрархія духовно-моральних цінностей і смислів не дозволяє людині, з одного боку, розчинитися в емпіричному бутті, втратити свою особистісну сутність у гонитві за матеріальним благополуччям, задоволенням Его-потреб, а з іншого – дає можливість їй існувати і вільно, свідомо, цілеспрямовано діяти, виходячи з духовно-моральних ідеалів. Адже сфера духовних цінностей охоплює людяність, милосердя, справедливість, чесність, доброзичливість, толерантність, любов до ближнього, тобто „сенси вищих моральних категорій” [2, 196].

Шлях до самоусвідомлення особистістю духовних цінностей вимагає в неї складної внутрішньої роботи стосовно когнітивно-емоційного оцінювання свого життя і діяльності. Тому метою сучасної освіти має стати „моральне самоусвідомлення, виховання та розвиток духовних вартостей” [2, 197]. Кожна молода людина має усвідомити цінність власного духовного життя як для себе, так і для інших, суспільства, прагнути сповна оволодіти культурно-духовними надбаннями як регуляторами своєї поведінки.

Досягнення цієї мети під силу тільки особистісно орієнтованому вихованню як цілеспрямованому і свідомо здійснюваному процесу особистісної, суб’єкт-суб’єктної взаємодії вихователя і вихованця, спрямованого на створення соціокультурного середовища для духовного саморозвитку і самостановлення особистості. Водночас воно дає змогу молоді відчувати себе суб’єктом активної виховної діяльності і суспільних відносин, що сприяє практичній реалізації його прагнення до свідомого самовизначення, самореалізації, самовдосконалення, тобто духовного саморозвитку [9, 36].

При цьому суб’єктна позиція вихованця, залучення його до співпраці й інтимно-особистісного спілкування з педагогом сприяє свідомому розвитку в нього вольових процесів, без яких неможливе духовне становлення особистості. Саме недостатній розвиток вольових якостей людини призводить до того, що в її свідомості утверджуються такі пагубні почуття, як честолюбство, властолюбство, страх тощо. Вони перетворюють людину на пасивного пристосуванця, вчать жити без найменшого опору, пливучи у вирі егоїстичних потреб.

Особистісно орієнтоване виховання передбачає культивування вольових якостей особистості, що лежать в основі її духовного саморозвитку і самовдосконалення, суб’єктом і рушійною силою яких є сама особистість. Тому вихованець у всіх механізмах особистісно орієнтованого виховного процесу є дієвим суб’єктом, а стимулювання його активності – одним із основних завдань. Духовні цінності тільки тоді є особистісними вартостями людини, домінантою її образу „Я”, коли вони стимулюють особистість до активної діяльності, лежать в основі її вчинків.

Крім того, саме особистісно орієнтоване виховання розглядається як дієвий засіб формування такого типу особистості, якій притаманне почуття людської гідності, прагнення служити людям, миролюбство, підвищена увага до чужого горя, душевна щедрість, почуття вдячності, порядності, чесності, справедливості, потреба в добродійності [1, 15-20]. Таке високо гуманне ставлення особистості до іншої людини формується лише в атмосфері глибокої любові, прийняття, визнання та розуміння педагогом вихованця.

В умовах особистісно орієнтованого виховання вихователь має знайти, підтримати, розвинути в молоді її духовну сутність, розкрити її особистісну цінність, навчити безкорисливо і дієво любити ближнього на прикладі власної любові до вихованців. Тому особистісно орієнтований виховний процес – це насамперед „повноцінне емоційно насичене й суспільно значуще, сумісне, творче життя педагога і вихованців, яке відповідає їхнім основним соціогенним потребам” [1, 14]. У ньому провідним психологічним механізмом розвитку особистості виступає її морально-духовна творчість і самостійність. Основним завданням особистісно орієнтованого виховання є сприяння найефективнішому духовно-моральному розвитку особистості шляхом залучення її до різних видів активної творчої діяльності.

Згідно з цим теоретичні заняття, спрямовані на формування в молоді духовно-моральних понять та усвідомлення нею духовно-моральних цінностей, варто проводити у формі проблемних лекцій, „взаємолекцій”, „співлекцій” та „самосемінарів”. Такі особистісно орієнтовані форми організації виховного процесу доцільно практикувати у роботі з старшокласниками та студентами, тобто з молоддю, яка вже має усвідомлене прагнення до духовно-морального самовдосконалення та певні навички самостійної творчої діяльності.

Під час проведення проблемних лекцій необхідно не тільки системно й послідовно викладати навчальний матеріал, а й створювати проблемні ситуації; вносити елементи творчого пошуку, евристичної бесіди, дискусії, „мозкового штурму”, „галереї ідей”, визначати проблемно-пошукові завдання, спільно з студентами опрацьовувати літературу тощо. Такий підхід дозволяє молоді включатися у процес лекційного викладу матеріалу, розуміти ключові поняття теми, позицію педагога, хід його думок у розв’язанні проблеми; активізує її пізнавальну діяльність.

Розвитку пізнавальної активності юнаків і дівчат сприяє проведення „співлекцій”, які попередньо готувалися і педагогом, і вихованцями. Напередодні кожної „співлекції” молодь знайомиться з темою, спільно з

педагогом визначає ключові поняття, проблемні запитання, складає план заняття, обговорює рекомендовану літературу. Часто в процесі підготовки використовуються такі форми роботи, як „аукціони творчих ідей” або „конверти творчих пропозицій”. У такий спосіб молоді люди висловлюють свої думки щодо необхідності обговорення тих чи інших духовно-моральних проблем, процесу проведення „співлекції”, використання рекомендованої літератури тощо. Після чого юнаки і дівчата готують за бажанням питання „співлекції”, опрацьовують першоджерела, навчальні посібники, шукають цікаву інформацію, проводять теоретичні дослідження.

В ході проведення „співлекції” кожен вихованець може у будь-який момент включитися у виклад лекційного матеріалу або доповнити педагога. Для цього йому достатньо підняти вгору картку, що символізує підготовленість до даного питання. Підсумки „співлекції” підводяться усіма учасниками заняття в процесі спільного обговорення.

„Взаємолекції” готуються і проводяться самою молоддю для своїх ровесників. Педагог при цьому виступає у ролі консультанта, який дає поради, рекомендації. Вихованець, бажаючи підготувати і провести заняття, узгоджує з учителем проблемні запитання, рекомендовану літературу, план, короткий виклад навчального матеріалу, можливі підсумки лекції, включення в неї елементів бесіди, дискусії, створення проблемних ситуацій тощо. В процесі підготовки до „спів-” та „взаємолекцій” необхідно ознайомити молодь з основними вимогами до проведення лекції, серед яких насамперед: доступність і науковість, переконливість доказів та аргументів, повнота, точність викладу, насиченість інформацією, емоційність.

„Самосемінари” доцільно проводити після лекційного викладу відповідної теми, що значно активізує самостійну пізнавальну діяльність молоді. Особливість „самосемінарів” полягає і в тому, що юнаки та дівчата самі складають план, визначають перелік проблемних запитань, які хотіли б обговорити, індивідуальних та групових завдань, доручень. В структурі кожного „самосемінару” виділяють такі частини: 1) постановка проблемних запитань і власні роздуми над ними (під рубрикою „Подумай сам!”); 2) дискурсивне обговорення поглядів однолітків щодо розв’язання поставлених завдань („Поміркуємо разом!”); 3) аналіз афоризмів, поглядів відомих людей, прислів’їв, приказок, уривків з творів художньої літератури („Із думок мудрих”); 4) вивчення наукової літератури, навчальних посібників, словників, довідників, результатів наукових досліджень, поглядів вчених на розв’язання тих чи інших духовно-моральних проблем, самостійна робота з енциклопедичною літературою („Перевір себе”); 5) формулювання висновків, узагальнень.

В залежності від досліджуваної духовно-моральної проблеми, „самосемінари” включають елементи дискусій, проблемних „круглих столів”, відвертих розмов, годин спілкування, складання та захист творчих проєктів, доповідей, експрес-повідомлень тощо.

Особистісно орієнтоване виховання спрямоване на формування в особистості емоційних переживань стосовно інших людей і світу природи. Тільки емоційно пережиті морально-духовні цінності стають ціннісно-смісловим надбанням особистості, сприяє її саморозвитку і самовизначенню. Тому „самосемінари” та практичні заняття з молоддю доцільно проводити у формі уроків моральності. Вони передбачають формування у юнаків та дівчат таких суспільно значимих якостей, як сумління, честь, совість і людяність, почуття власної гідності тощо. Уроки моральності розкривають актуальні проблеми духовно-морального світу кожної особистості („Духовність – храм душі людської”, „Ти знаєш, що ти – людина”, „Доброта та милосердя”, „Кожна людина цінна та цікава”, ін.).

Підготовка до їх проведення передбачає розкриття перед вихованцями теми, спільне визначення мети і завдань уроку моральності, вироблення в молодих людей переконання в суспільній значущості та необхідності розв’язання тої чи іншої моральної проблеми. Домінуючими при цьому молжуть бути запитання типу: „Для чого це потрібно нам, тобі, мені, суспільству?”, „Чи дозволить нам розв’язання проблеми щось в собі змінити, покращити, удосконалити?”.

Доцільно залучати молодь до планування уроків моральності, обговорення різноманітних способів їх проведення, внесення своїх пропозицій, визначення оптимального варіанту розв’язання духовно-моральної проблеми. Кожен урок моральності складається із вступного слова, у якому обґрунтовувалась необхідність розв’язання тої чи іншої духовно-моральної проблеми, ще раз звертається увага на тему, мету і завдання спільної діяльності; основної частини та підведення підсумків. Під час їх проведення доцільно використовувати такі методи особистісно орієнтованого виховання, як етичні бесіди, відверті розмови, творчі монологи, розповіді на морально-етичні теми, диспути, дискусії, самопрезентації, усні сповіді, промови „на захист добра і милосердя”, створювались емоційно збагачені виховні ситуації.

Молодь, як правило, охоче включається до спільної роботи: читає вірші, наводить приклади з літератури, обговорює життєві ситуації, складає „формули доброти і милосердя”, програми самовдосконалення. Участь молоді у підготовці та проведенні уроків моральності сприяє усвідомленому формуванню в них духовно-моральних цінностей та ідеалів.

Ефективними при цьому виявляються й такі прийоми, як розв’язування моральних дилем, промови „на захист добра і милосердя”, суди над шкідливими звичками, усні самопрезентації, розмови при свічках, конкурси-репортажі тощо.

Такі особистісно орієнтовані форми організації навчально-виховного процесу можуть ефективно реалізуватися під час роботи студентських клубів („Духовність”, „Я – Особистість”), учнівських творчих об’єднань, студій, спецкурсів, факультативів, а також на заняттях із гуманітарних дисциплін.

При цьому духовність утверджується у процесі власної життєтворчості особистості, тобто активного пізнання і перетворення нею свого внутрішнього світу на основі беззаперечних та вічних духовно-моральних цінностей. Адже, не випадково, М.Бахтін вважає, що духовність особистості реалізується через вчинок, у якому людина виступає відповідальним суб'єктом процесу власної життєтворчості.

Отже, можна зробити *висновок*, що особистісно орієнтованого виховання забезпечує духовно-моральне становлення молоді шляхом залучення її до самостійного, вільного осмислення та культивування духовно-моральних цінностей у процесі активної творчої діяльності. За такого підходу вищі духовно-моральні ідеали стають цінностями власного життя молоді людини, а тому зумовлюють всі інші цінності суспільства: економічні, соціальні, політичні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
3. Косарева Н.І. Формування духовності особистості на засадах цінностей українського народу. // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 32. – Рівне: РДГУ, 2005. – С. 70-72.
4. Кузь В.Г. Освіта і школа ХХІ століття. // Педагогіка і психологія. – 1999. – №1. – С.143-150.
5. Рубинштейн С.Л. Бытие и сознание. – М., 1957. – С.262-263.
6. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа. Вибрані твори: У 5 т. Т 4. – К.: Рад. школа, 1976. – С.188.
7. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей. // Цінності християнської культури як фактор морально-етичного формування особистості: Зб. наук. статей. / За заг. ред. В.М. Оржеховської. – Частина I. – К., 2002. – С.9-10.
8. Савчин М. В. Духовний потенціал людини. – Івано-Франківськ.: В-во „Плай” Прикарпатського університету, 2001. – 203 с.
9. Тимошук Н. С. Особистісно орієнтоване виховання старшокласників у процесі позакласної роботи. Навчально-методичний посібник. Науково-методичний центр середньої освіти Міністерства освіти і науки України. – Рівне: Волинські обереги, 2004. – 281 с.
10. Франк С. Л. Духовные основы общества. – М., 1991. – С.332.

Резюме. В статті раскрыт актуальний вопрос духовно-нравственного становления молодежи в условиях личностно ориентированного воспитания. Поданы разные подходы к раскрытию сущности понятий «духовность», «духовно-нравственное становление». Приведены примеры личностно ориентированных форм организации воспитательной работы с молодежью.

Ключевые слова: духовность, духовно-нравственное становление, личность, духовно-нравственные ценности, личностно ориентированное воспитание.

Summary. The vital question of spiritual-moral formation of youth in the conditions of personality focused upbringing is dedicated in this article. Different approaches to the determination of the notions „spiritual world”, „spiritual-moral formation” are given. The various of personality focused forms of the organization of the educational work with youth are shown.

Key words: spiritual world, spiritual-moral formation, person, , spiritual-moral values, personality focused upbringing.

Одержано редакцією 10.04.2006.

УДК: 376.56

О.Л. ХРОМОВА

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХОВАНOSTІ І ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПІДЛІТКА З ПРОБЛЕМНОЇ СІМ'Ї

Резюме. В означеній статті автор розкриває попередні результати проведеного дослідження виховання і розвитку підлітка з проблемної сім'ї на основі особистісно орієнтованого підходу.

Ключові слова: проблемний підліток, проблемна сім'я, гуманні взаємини

Виховання підростаючого покоління є найважливішим завданням шкільної практики. В останнє десятиліття в педагогічній науці виникла гостра потреба розібратися в сутності і механізмах виховного впливу на дитину. Попередні парадигми виховання створювалися в інших умовах, в інший час, а їх повне пристосування до сучасної виховної діяльності не вирішує проблеми, що виникла. Маємо визнати, що педагогічна наука і практика частіш за все в своїх пошуках обмежується організаційно-технологічними формами виховної діяльності, недооцінюючи інші джерела впливу на внутрішній світ, моральну позицію особистості, становлення людської сутності в підростаючій людині.

Коли в суспільстві йде різка зміна способу життя і соціальної поведінки, стають неефективними багато стереотипів, до яких звикли і педагоги, і батьки, і діти. Імітація вихованості в тому розумінні, яка закладалась

ЗМІСТ

<i>Хом'як І.М.</i> Аналіз експериментального навчання української орфографії	3
<i>Парасюк І.А.</i> Морально-етичні засади «Руської трійці»	8
<i>Слободян М.Б.</i> Педагогічне новаторство Волинської гімназії та його вплив на організацію навчально-виховного процесу Кременецького ліцею ХХ ст.	11
<i>Кравченко Т.В.</i> Сімейна модель соціалізації особистості в сучасних умовах	14
<i>Повалій Л.В.</i> Особливості виховання підлітків в різних типах неповної сім'ї	16
<i>Тимошук Н.С.</i> Духовно-моральне становлення молоді в умовах особистісно орієнтованого виховання	19
<i>Хримова О.Л.</i> Дослідження вихованості і особистісного розвитку підлітка з проблемної сім'ї	22
<i>Хролець О.І.</i> Дитинство як предмет психолого-педагогічного вивчення	26
<i>Янциур Л.А.</i> Розвиток у дошкільників інтересу до творів образотворчого мистецтва	29
<i>Стаднік Н.В.</i> Мотивація відповідальності у дітей шестирічного віку	34
<i>Коренева І.М.</i> Використання міжпредметних зв'язків у процесі розвитку спостережливості молодших школярів	36
<i>Іванова Л.І.</i> Визначення рівня літературної компетентності молодшого школяра	39
<i>Сіранчук Н.М.</i> Діагностика образномовленневих вмінь учнів початкових класів	43
<i>Крижанська Л.В.</i> Національні цінності в початковій школі при організації національно зорієнтованого навчально-виховного процесу	48
<i>Лопухівська А.В.</i> Формування соціальної і комунікативної активності учнів сільської школи	53
<i>Барсукова Л.М.</i> Втілення теоретичних засад історико-краєзнавчої пошукової роботи учнів в практику навчально-виховної діяльності сучасної загальноосвітньої школи	55
<i>Комарницька В.Л.</i> Концептуальні засади формування громадянської свідомості старшокласників	59
<i>Дмитрів О.В.</i> Використання методу ситуативного навчання на уроках англійської мови у загальноосвітніх школах.	64
<i>Трофімчук В.М.</i> Організаційні форми та методи художньо-конструкторської діяльності старшокласників	67
<i>Грицай Н.Б.</i> Формування пізнавальної активності учнів під час позакласних екскурсій у природу	72
<i>Ганчин Л.В.</i> Особливості навчання усного мовлення у духовних семінаріях	78
<i>Головань Т.М.</i> Дитячі притулки в Криму у II половині XIX століття	82
<i>Коваль В.В.</i> Моральне виховання неповнолітніх у пенітенціарних установах як один з основних стратегічних напрямів підготовки їх до соціальної адаптації в суспільстві	86
<i>Потапчук Т.В.</i> Пісня як засіб виховання дітей	91
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Андрія Бобира	94
<i>Устенко К.О.</i> Оперно-хорова творчість М.В.Лисенка як засіб формування музично-естетичного мислення студентів	97
<i>Мельничук С.Ф.</i> Виконавське мистецтво і супроводжуючий його психологічний фактор – сценічне хвилювання	101
<i>Дем'яненко І.О.</i> Формування в учнів музичних шкіл навичок саморегуляції та контролю м'язового тону під час гри на гітарі	104
<i>Янциур М.С.</i> Індивідуальні навчально-дослідні завдання з професійної орієнтації при підготовці майбутніх вчителів трудового навчання	107
<i>Безкоровайна О.В.</i> Виховання духовної культури особистості студента засобами соціально-ціннісної діяльності	109
<i>Костюк Л.К.</i> Специфіка викладання навчальної дисципліни «Культурологія» в умовах інтеграції освітніх систем вищої школи України у європейський простір	115

Никон О.К. Організація самостійної роботи студентів з дисципліни „Основний музичний інструмент” в умовах кредитно-модульного навчання	120
Яковенко Л.П., Шипунова Н.О. Виховання музичного мислення студентів у процесі естетичної оціночної діяльності	123
Ульяновська Л.П. Вокальне виховання в учбовому хоровому колективі: спроба створення сучасної концепції	127
Цапун Р.В. Методи вивчення народного співу в студентському фольклорному колективі	129
Рабченко Т.С., Демченко В.В. Моніторинг як діагностична технологія виявлення готовності випускників вищих навчальних закладів до роботи з обдарованими дітьми.	132
Озерянська А.П. Загальна характеристика розвитку методики викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах України (60-ті роки ХХ століття)	137
Терещук М.А. Музично-драматична діяльність, як засіб удосконалення навчально-виховного процесу на факультеті іноземної філології	140
Літвінчук С.Б. Формування технічного мислення студентів у процесі розв’язання продуктивно-технічних завдань із загальнотехнічних дисциплін	143
Самчук С.А. Художня інтерпретація музичного твору	146
Лукач О.М. До проблеми економічної соціалізації особистості в сучасних умовах	150
Колбіна Т.В. Шляхи оновлення змісту формування міжкультурної комунікації студентів економічного профілю в педагогічній системі вищого навчального закладу	152
Бондарчук А.А. Виховання у студентської молоді етики сімейних взаємин	155
Дучинський С.В. Теоретичні аспекти вокально-хорової виконавської діяльності	158
Пелячик І.Ф., Крижановська Т.І. Історичні аспекти проблеми творчого розвитку особистості засобами музичного мистецтва	160
Кирда А.Г. Визначення провідних тенденцій формування цілей освіти в розвинених країнах	164
Свердлова Т.Г. Формування в дітей комунікативних навичок і навичок спільної діяльності за допомогою японського досвіду групового виховання дошкільників	167
Заблоцька Л.М. Структура та зміст навчального процесу в початкових школах Великої Британії	172
Шимків І.В. Проблема оцінювання знань і моніторингу якості освіти в нормативних документах об’єднаної Німеччини	176
Каур О.С. Тенденції та пріоритети морально-етичного виховання підлітків у Франції	180
Григорчук І.С. Формування духовності в контексті християнської моральної свідомості.....	182
Відомості про авторів	185

Наукове видання

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 34

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 10.06.2006 р. Підписано до друку 30.06.2006 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 28,24. Обл. вид. арк. 28,67. Замовлення № 19/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**О – 59 ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 34. — Рівне: РДГУ, 2006. — 188 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 5.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики вищої і загальноосвітньої школи, теорії і методики виховання та розвитку учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20